

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Ludvíka Davida (soudce zpravodaj), soudkyně Kateřiny Šimáčkové a soudce Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatelů **1) A. C.** a **2) V. C.**, obou zastoupených JUDr. Marií Cilínkovou, advokátkou se sídlem Praha 1, Bolzanova 1, proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013 č. j. 25 Cdo 3419/2012-111, za účasti **Nejvyššího soudu**, jako účastníka řízení, a **1) Česko-německé horské nemocnice Krkonoše, s. r. o.**, se sídlem Praha 4, Závíšova 2518/20, zastoupené JUDr. Janem Machem, advokátem se sídlem Praha 1, Vodičkova 33, a **2) České pojišťovny a. s.**, se sídlem Praha 1, Spálená 75/16, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

- I. Rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013 č. j. 25 Cdo 3419/2012-111 bylo porušeno základní právo stěžovatelů na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Toto rozhodnutí se proto ruší.**

Odůvodnění:

I.

Průběh řízení před obecnými soudy

1. Ústavní stížností, doručenou Ústavnímu soudu dne 7. 3. 2014, se stěžovatelé domáhali zrušení rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013 č. j. 25 Cdo 3419/2012-111, a to pro rozpor s ústavně garantovanými právy vlastnit majetek a na spravedlivý proces podle čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Předmětem řízení před obecnými soudy byla žaloba o náhradu škody, které se žalobci (stěžovatelé) domáhali po žalované Česko-německé horské nemocnici Krkonoše, s. r. o. (dále i jen „žalovaná nemocnice“), jako náhrady účelně vynaložených nákladů spojených s celodenní péčí o nezletilého syna D. C., který je těžce zdravotně postižen z důvodu chybně vedeného porodu v Krkonošské nemocnici ve Vrchlabí, právní předchůdkyni žalované. Náhrada nákladů byla požadována za období od 2. 7. 2006 do 3. 7. 2008.

3. Z obsahu soudního spisu se podává, že stěžovatelka A. C. v Krkonošské nemocnici ve Vrchlabí dne 26. 2. 1991 porodila syna D. C. V důsledku nesprávného vedení porodu nemocnicí došlo k vážnému poškození zdraví dítěte, a to k těžké formě dětské mozkové obrny s postižením hybnosti horních a dolních končetin, zraku a psychických funkcí (pozn.: syn stěžovatelů je kvadruplegik).

4. Ve věci bylo vedeno řízení o náhradu škody na zdraví před Okresním soudem v Trutnově pod sp. zn. 6 C 1192/93. Odpovědnost nemocnice za škodu byla v tomto řízení prokázána a rozsudkem byla uložena povinnost k zaplacení částky ve výši 253 750 Kč.

5. Rodiče poškozeného A. a V. C. se nyní obrátili na soud s požadavkem náhrady nákladů léčeni podle § 449 odst. 1 a 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák.“), proti Česko-německé horské nemocnici Krkonoše, s. r. o. Náhrada škody byla požadována v částce 891 162 Kč.

6. Obvodním soudem pro Prahu 4 byl dne 20. 5. 2009 pod č. j. 21 C 242/2008-38 vydán mezitímní rozsudek s výrokem, že základ žalobního nároku je opodstatněný. K námitce žalované nemocnice o promlčení práva se soud prvního stupně vyjádřil tak, že za počátek promlčecí doby nároku na náhradu nákladů léčeni se považuje den vynaložení nákladů, nejpozději pak den skončení léčby, neboť až poskytnutím péče poškozenému náklady spojené s léčením vznikají a lze je vyčíslit.

7. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 15. 1. 2010 č. j. 51 Co 397/2009-55 mezitímní rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, s výjimkou dílčí výhrady k rozsahu náhrady škody za dobu od 2. 7. 2006 do 6. 7. 2006.

8. Nejvyšší soud k dovolání žalované nemocnice rozsudkem ze dne 27. 3. 2012 č. j. 25 Cdo 1941/2010-82 rozsudek odvolacího soudu v potvrzujícím výroku zrušil a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení. K otázce promlčení se nevyslovil. Zaujal právní názor, že: *„V posuzovaném případě je podstatný rovněž charakter plnění, jehož náhrada je požadována. Jak vyjádřil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 30. 11. 2010 sp. zn. 25 Cdo 2365/2008, ustanovení § 449 odst. 1 obč. zák. zakládá (...) nárok na náhradu nákladů léčeni, jejichž účelem je obnovení zdraví nebo alespoň zlepšení zdravotního stavu poškozeného po úrazu, nikoliv nákladů, byť skutečně vynaložených, na zajištění pomoci při životních úkonech poškozeného (...), které poškozený vzhledem k trvalým následkům poškození zdraví nemůže sám vykonávat. Úkony, které pro poškozeného vykonává jiná osoba, jsou tedy podřaditelné pod § 449 obč. zák., jen jde-li o náklady spojené s léčením poškozeného (...). Odškodnění jiných nákladů spojených s péčí o poškozeného a jeho domácnost platná občanskoprávní úprava neumožňuje. Samotná okolnost, že žalobce osobně poskytuje péči poškozenému, nepředstavuje vynaložení nákladů ve smyslu § 449 odst. 3 obč. zák.“*

9. Městský soud v Praze poté rozsudkem ze dne 13. 7. 2012 č. j. 51 Co 397/2009-92, vázán právním názorem dovolacího soudu, změnil mezitímní rozsudek soudu prvního stupně tak, že se žaloba zamítá. Žalované nemocnici nepřiznal náhradu nákladů řízení.

10. Nejvyšší soud posléze rozsudkem ze dne 18. 12. 2013 č. j.

25 Cdo 3419/2012-111 dovolání žalobců (stěžovatelů) zamítl. V rozsudku byl, mimo právního závěru výše, vysloven s odkazem na náleží Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2012 sp. zn. IV. ÚS 444/11 právní názor, že nárok na náhradu nákladů spojených s péčí o nesoběstačnou poškozenou osobu a její domácnost po ukončení léčby je nárokem na náhradu skutečné škody podle § 442 odst. 1 obč. zák., a neuplatní se tudíž ustanovení § 449 odst. 3 obč. zák. K uplatnění tohoto nároku je aktivně legitimována poškozená osoba, nikoli tedy osoba, která péči poskytuje. K tomuto závěru se Ústavní soud přiklonil i v usnesení ze dne 20. 3. 2013 sp. zn. II. ÚS 2963/12, kterým byla pro zjevnou neopodstatněnost odmítnuta ústavní stížnost proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2012 sp. zn. 25 Cdo 1837/2011. Ústavní soud v označeném rozhodnutí uvedl, že stěžovatel (žalobce) by byl aktivně věcně legitimován pouze při kumulativním splnění dvou podmínek: muselo by jít o náklady léčení a muselo by být doloženo, že byly žalobcem přímo vynaloženy.

11. Nejvyšší soud proto v napadeném rozsudku dovodil, že žalobci v souvislosti s péčí o zdravotně postiženého syna přímo nevynaložili náklady, jejichž náhrady se domáhají, a k uplatnění nároku na náhradu nákladů spojených s péčí o poškozeného syna nejsou aktivně věcně legitimováni. Dovolacím soudem bylo uvedeno, že judikatura Ústavního a Nejvyššího soudu se shoduje v právním názoru, že osoby poskytující poškozenému péči po skončení léčby právo na peněžní náhradu za tuto péči podle rozhodné právní úpravy nemají.

II.

Obsah ústavní stížnosti

12. V ústavní stížnosti bylo argumentováno, že pod náklady spojené s léčením podle § 449 odst. 1 a odst. 3 obč. zák. je možno podřadit i následnou péči o poškozeného, např. po ukončení hospitalizace, je-li tato vedena snahou o zlepšení jeho zdravotního stavu. Ocenění ošetřovatelské péče o příbuzného má přiměřeně vycházet z odměny přiznávané pracovníkům poskytujícím pečovatelskou službu. Nárok na náhradu účelných nákladů spojených s léčením podle § 449 odst. 3 obč. zák. potom vzniká přímo osobám, které náklady vynaložily, byť je daný nárok součástí celkového nároku poškozeného na náhradu škody proti škůdci.

13. Stěžovatelé v ústavní stížnosti položili otázku, zda se jeví spravedlivé, aby osoba, která pečuje o těžce zdravotně postiženého syna (který utrpěl škodu na zdraví zaviněním škůdce) a která prakticky obětuje svůj život, volný čas i duševní klid ve prospěch osobní péče o poškozeného, měla proti škůdci nárok na náhradu škody alespoň ve výši odměny, která je přiznávána profesionálním pracovníkům poskytujícím pečovatelskou službu, a to i přesto, že „materiální“ náklady nevynakládá. Stěžovateli bylo pak k pozitivní odpovědi na vyslovenou otázku odkázáno na náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 46/12.

III.

Vyjádření ostatních účastníků řízení

14. Na výzvu Ústavního soudu se k podané ústavní stížnosti vyjádřil Nejvyšší soud, který v plném rozsahu odkázal na odůvodnění ústavní stížnosti napadeného

rozhodnutí o dovolání. Uvedl, že k nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 46/12 nemohlo být přihlédnuto, neboť byl vydán až po vyhlášení dovolacího rozsudku. Pokud jde o novou právní úpravu, tuto není možno na případ aplikovat, protože by to bylo v rozporu s principem zákazu retroaktivity. Nejvyšší soud vyslovil názor, že k porušení ústavně zaručených práv stěžovatelů nedošlo a Ústavnímu soudu nepřísluší zasahovat do výkladu podústavního práva obecnými soudy (pod který spadají i otázky opory nároku v ustanoveních hmotného práva nebo aktivní věcné legitimace).

15. Vedlejší účastnice řízení před Ústavním soudem, ve sporu žalovaná nemocnice, se k ústavní stížnosti vyjádřila tak, že právní závěry Nejvyššího soudu v dovolacím rozhodnutí odpovídají právnímu stavu účinnému do 31. 12. 2013 a jsou i v souladu s dosavadní judikaturou. Pokud péče žalobců nedosahovala zlepšení nebo zachování zdravotního stavu poškozeného syna a byla toliko běžnou péčí o osobní potřeby poškozeného, nebylo právní úpravou do 31. 12. 2013 zakotveno právo osob blízkých na náhradu nákladů. Vedlejší účastnice 1) proto navrhla, aby ústavní stížnost byla odmítnuta, nebo zamítnuta.

16. Vedlejší účastnice 2), která v postavení vedlejšího účastníka vystupovala i v řízení u obecných soudů, se po výzvě Ústavního soudu do dnešního dne k ústavní stížnosti nevyjádřila.

IV.

Právní posouzení

17. Ústavní soud konstatuje, že včas podaná ústavní stížnost splňuje všechny formální náležitosti stanovené zákonem, a proto nic nebrání meritornímu rozhodnutí věci [viz § 30, § 34, § 72 a § 75 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“)].

18. Od obecného soudu byl vyžádán spisový materiál, aby mohl být proveden řádný přezkum ústavní stížnosti dotčeného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013 č. j. 25 Cdo 3419/2012-111.

19. Po zvážení stížnostních námitek i obsahu napadeného rozhodnutí a příslušného spisového materiálu dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

IV.a/

Principy ústavního přezkumu – zásah do základního práva na spravedlivý proces

20. Ústavní soud je podle čl. 83 Ústavy ČR (dále jen „Ústava“) soudním orgánem ochrany ústavnosti a tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavních stížnostech proti pravomocným rozhodnutím a jiným zásahům orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [viz § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů, a proto není povolán

k instančnímu přezkumu jejich rozhodnutí. Oprávnění Ústavního soudu k zásahu do rozhodnutí obecných soudů je dáno, pokud výklad podústavního práva obecnými soudy není ústavně konformní, vyplývá z nesprávného hodnocení významu základního práva a má podstatný význam pro rozhodnutí soudu (tzv. Heckova formule) [Wagnerová, E.; Šimíček, V.; Langášek, T.; Pospíšil, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, str. 32, bod 109].

21. Základní práva a svobody působí v právním řádu jako regulativní ideje, na které obsahově navazují komplexy norem podústavního práva. Porušení některé z těchto norem, a to v důsledku svévole (např. nerespektováním kogentní normy) anebo na základě interpretace, jež je ve výrazném rozporu s principy spravedlnosti, pak zakládá dotčení na základních právech a svobodách [viz např. nález Ústavního soudu ze dne 8. 7. 1999 sp. zn. III. ÚS 224/98 (N 98/15 SbNU 17)].

22. Rozhodnutí obecného (dovolacího) soudu, napadené ústavní stížností, je porušením práva stěžovatelů na soudní ochranu a spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Právem na spravedlivý proces je právo každého, aby nestranný a nezávislý soud dbal v rámci rozhodování zákonného postupu a rozhodl souladně s kautelami spravedlnosti. Ústavní soud k posuzované věci konstatuje, že Nejvyšší soud napadeným rozsudkem zasáhl do práva stěžovatelů na spravedlivý proces, neboť se v odůvodnění nevypořádal ústavně konformně s nárokem na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením podle § 449 odst. 1 a odst. 3 obč. zák., pokud zamítl dovolání proti rozsudku odvolacího soudu, kterým nebyl předmětný nárok stěžovatelům přiznán.

IV.b/

Nárok na náhradu škody na zdraví a judikatura Ústavního soudu

23. Nálezem ze dne 5. 12. 2012 sp. zn. IV. ÚS 444/11 (N 200/67 SbNU 573) Ústavní soud konstatoval, že náklady účelně vynaložené v souvislosti s léčením podle § 449 odst. 1 a odst. 3 obč. zák. jsou náklady, které slouží k obnovení zdraví anebo alespoň ke zlepšení zdravotního stavu poškozeného (mj. doplňky léčby, rehabilitace, léčebné či ortopedické pomůcky, dietní nebo vydatnější strava, náklady na péči o poškozeného v případě jeho bezmocnosti, jakož i náklady nejbližších příbuzných ve spojitosti s návštěvami nemocného v nemocnici). Vyslovil názor, že nárok na náhradu účelných nákladů spojených s léčením mají osoby odlišné od poškozeného, pokud tyto náklady vynaložily, nikoli však formou renty, která se posuzuje podle ustanovení § 442 odst. 1 obč. zák. o náhradě skutečné škody.

24. V nálezu Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2013 sp. zn. I. ÚS 46/12 (N 14/68 SbNU 201) byl vysloven právní závěr, že náklady na péči o poškozeného se podle § 449 odst. 1 a odst. 3 obč. zák. nahradí, pokud byly vedeny snahou o zlepšení zdravotního stavu. *„Přitom (...) je hranice mezi tím, kdy poskytování pečovatelské služby přispívá ke zlepšení zdraví (a jde tedy o náklady spojené s léčením) a kdy jde "jen" o pomoc při sebeobsluze, značně neostrá. To platí jednak pro svoji dlouhodobost (...), jednak proto, že zvláště v případech rozsáhlého, až fatálního poškození zdraví, zlepšení zdravotního stavu často nespočívá v samotném, byť třeba částečném uzdravení, ale v průběhu času získané adaptaci na novou – vysoce nepříznivou – životní situaci. Možnost podřadit náhradu nákladů za pečovatelskou službu právě pod účelné náklady*

spojené s léčením – zvláště, jestliže speciální úprava v občanském zákoníku v tomto směru chybí – se tedy nabízí. Ústavní soud nepřehlédl existenci nálezu ze dne 5. 12. 2012 sp. zn. IV. ÚS 444/11, jehož konstrukce odpovědnosti žalovaného je poněkud jiná. Leč, v tam uvedeném případě šlo o nárok uplatněný jako renta, který Ústavní soud označil jako nárok samostatný (náhrady škody, materiální újma).“

25. V rozhodnutí ze dne 11. 11. 2014 sp. zn. I. ÚS 2930/13 Ústavní soud dospěl k závěru, že porušení zdraví, které bylo způsobeno poskytováním zdravotní péče, je zásahem do tělesné integrity člověka, a proto do práva na nedotknutelnost osoby, garantovaného čl. 7 odst. 1 Listiny. Součástí práva na nedotknutelnost osoby je i právo na plné odškodnění za újmu na zdraví, což zahrnuje jako samostatný nárok i náhradu nákladů péče o nesamostatnou poškozenou osobu a její domácnost po ukončení léčby. *„V případě, že tuto péči poskytuje osoba blízká, je při výpočtu výše nákladů nutné (...) vycházet z částky, kterou by poškozená osoba zaplatila za odborné pečovatelské služby.“*

IV.c/

Náhrada účelně vynaložených nákladů spojených s léčením – ústavně konformní výklad

26. Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) v rozhodovací praxi dovodil, že státy mají pozitivní závazek za účelem ochrany tělesné integrity osob ve smyslu čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). V případech lékařské nedbalosti a důsledků poškození zdraví člověka je pak možno pozitivní závazek státu podle čl. 8 Úmluvy splnit, pokud právní řád poškozeným osobám umožňuje dosáhnout nápravy např. formou odškodnění nebo zadostiučinění v civilním řízení (viz rozsudek velkého senátu ESLP ve věci *Calvelli a Ciglio proti Itálii* ze dne 17. 1. 2002 č. 32967/96, rozsudek ESLP ve věci *Codarcea proti Rumunsku* ze dne 2. 6. 2009 č. 34675/04 a rozsudek ESLP ve věci *Benderskiy proti Ukrajině* ze dne 15. 11. 2007 č. 22750/02).

27. Dokud není poškozenému poskytnuto odškodnění v dostatečném rozsahu, porušení čl. 8 Úmluvy trvá. Zásah do základního práva na ochranu tělesné integrity byl judikaturou ESLP konstatován i v případě, nedošlo-li k přiznání náhrady nákladů spojených s léčením poškozeného (rozsudek ve věci *Oyal proti Turecku* ze dne 23. 3. 2010 č. 4864/05). Princip plného odškodnění za škodu na zdraví platí i pro nárok na náhradu nákladů v souvislosti s péčí o nesamostatnou poškozenou osobu po ukončení léčby. Výklad a aplikace podústavního práva obecnými soudy musí poskytovat náležitou ochranu ústavně garantovaným právům a svobodám a věnovat zvláštní pozornost principu plného odškodnění za porušení základních práv (v tomto případě na ochranu zdraví podle čl. 31 Listiny a na nedotknutelnost osoby ve smyslu čl. 7 odst. 1 Listiny a čl. 8 odst. 1 Úmluvy). Do ústavně zaručených práv poškozeného bylo v posuzovaném případě zasáhnuo výraznou intenzitou, a proto náhrada škody (tj. i nákladů péče o poškozenou osobu) musí být odpovídajícího rozsahu.

28. Ústavní soud má za to, že pod pojem náhrady nákladů vynaložených v souvislosti s léčením je pro výklad souladný s principy spravedlnosti možno subsumovat i náklady na péči o poškozeného, který není schopen se o sebe postarat samostatně (a to mj. formou základních úkonů osobní obsluhy). Ustanovení § 449 odst. 1 a odst. 3 obč. zák. je v zájmu ústavní konformity nutno vykládat širším způsobem. Rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 46/12 a sp. zn. I. ÚS 2930/13

možnost extenzivního výkladu § 449 odst. 1 a odst. 3 obč. zák. připustila. Judikatura Ústavního soudu je v otázce náhrady nákladů v souvislosti s péčí o poškozeného konstantní a transparentní (s výjimkou dílčích tezí nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV.ÚS 444/11 ve vztahu k nároku poškozeného, požadovanému však formou renty, tj. opěťujícího se plnění, za jiných skutkových okolností).

29. Pojmem léčení se pro legitimní výklad práva a nároku na náhradu nákladů v souvislosti s léčením poškozené osoby podle § 449 odst. 1 a odst. 3 obč. zák. rozumí nejen obnovení nebo zlepšení zdravotního stavu poškozeného, nýbrž i stabilita zdraví poškozeného. Účelem péče o poškozenou osobu je i zachování konstantního stavu poškozeného, který s ohledem na poskytování péče není zhoršován. Bez péče o poškozenou osobu by mohlo nastat zhoršení zdraví, nebo i ztráta života člověka. I zachování zdravotního stavu poškozeného je proto ukazatelem, který musí být brán v potaz v rámci rozhodování o náhradě účelně vynaložených nákladů spojených s léčením.

30. Pokud poškozený ani po podstoupení léčby nedosáhne samostatnosti v péči o svou osobu a domácnost, je nutno vyhledat pomoc třetích osob, ať už z kruhu rodinného, anebo z řad profesionálních pečovatелů. Dlouhodobě pak nelze využívat pouze pomoci rodiny, kdy jsou osoby blízké zatíženy péčí o poškozeného, vymyká-li se péče únosnému rozsahu. I v souvislosti s péčí o poškozeného vzniká škoda, která se u osob blízkých může projevovat omezenými možnostmi pracovního uplatnění, sníženým výdělkem, zmenšením časového prostoru pro odpočinek nebo vyšší psychickou a fyzickou únavou. Sociální dávky placené z titulu veřejnoprávních norem (zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů) nemusí být v tomto ohledu dostatečnou kompenzací vynaložených nákladů.

31. Ústavní soud konstatuje, že není žádoucí, aby bylo na osoby blízké přeneseno břemeno důsledků újmy na zdraví poškozeného v neúměrném rozsahu, a škůdce tak byl zcela osvobozen od povinnosti nahradit náklady péče o poškozeného, pokud byly vynakládány – ve větší, leč nezbytné míře – rodinou poškozeného. Mnohdy je poškozený v takovém zdravotním stavu, že nemá způsobilost k provedení volby péče o svou osobu. Je proto na zákonných zástupcích (rodičích nebo opatrovnících) zvolit způsob péče o poškozeného, tj. osobní výkony, nebo vynakládání peněžních prostředků na profesionální ošetřovatele apod. Pokud by osoby blízké osobně pečovaly o poškozeného bez nároku na náhradu, bylo by to často nepřiměřeným břemenem.

32. Ústavní soud poznamenává, že zdravotní stav poškozeného je nutno hodnotit i pro účely domáhání se nároku na náhradu škody na zdraví u soudu. Usuzuje-li dovolací soud v napadeném rozsudku (ústavně nonkonformním výkladem nároku na náhradu nákladů péče o poškozeného osobami blízkými) bez dalšího na nutnost dovolání se nároku samotným poškozeným s odkazem na náhradu skutečné škody podle § 442 odst. 1 obč. zák., lze podotknout, že takový postup je fakticky vyloučen, nemá-li poškozená osoba způsobilost k podání žaloby. Vzhledem k posouzení sporného nároku podle § 449 odst. 1 a odst. 3 obč. zák., tj. z titulu náhrady nákladů vynaložených v souvislosti s léčením poškozeného, jsou však jeho rodiče aktivně věcně legitimováni k podání žaloby ze zákona.

33. Výklad nároku na náhradu účelných nákladů spojených s léčením podle § 449 odst. 1 a odst. 3 obč. zák. musí být legitimní, tj. v souladu s ústavními principy, a proto zahrnovat i náklady na udržování života a zdraví poškozeného v souvislosti s nutnou kompletní péčí o jeho osobu (a to i osobami blízkými). Náklady, které byly vynaloženy pro zachování zdravotního stavu nebo péči o poškozeného, je nezbytné nahradit osobám, které je vynaložily. Pro vznik nároku na náhradu nákladů péče není podstatné, zda šlo o peněžní a věcné náklady, anebo o osobní výkony. V posuzovaném případě jsou proto rodiče poškozeného nadáni právem domáhat se po osobě, která vyvolala škodu poškozeného (újmu na zdraví), náhrady nákladů vynaložených na péči o poškozeného. K uplatnění nároku na náhradu nákladů jsou aktivně věcně legitimováni z titulu § 449 odst. 3 obč. zák. Péči o poškozeného, který není schopen vykonat základní úkony osobní obsluhy, je nutno subsumovat pod účelně vynaložené náklady v souvislosti s léčením. Rodiče (osoby blízké) jsou oprávněni požadovat za osobní péči o poškozeného náhradu v rozsahu částky, kterou by poškozená osoba zaplatila za odbornou pečovatelskou službu.

34. Ústavní soud dodává, že pro uvedený právní závěr se vyslovila i nová právní úprava. Tato v případě nákladů vynaložených na péči o poškozenou osobu poskytuje významnou ochranu. Rozhodná právní norma je už svou dikcí širší než § 449 odst. 1 a odst. 3 obč. zák., účinný do 31. 12. 2013. Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb. v ustanovení § 2960 uvádí, že mají být nahrazovány účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví poškozeného a s péčí o osobu nebo domácnost poškozeného, což lépe vystihuje nárok osob blízkých na náhradu. Náklady se nahradí tomu, kdo je vynaložil. Ústavním soudem tímto není deklarováno, že by nová právní úprava mohla být aplikována i na nyní řešenou věc, s ohledem na princip časové působnosti a zákaz retroaktivity. Obecnými soudy ovšem musí být právo vykládáno ústavně konformně a v souladu s legitimním očekáváním účastníků řízení. Toliko v tomto případě je možno dosáhnout spravedlivého výsledku sporu.

35. Obecné soudy neprovedly legitimní výklad právní úpravy, pokud pod ustanovení § 449 odst. 1 obč. zák. o nároku na náhradu nákladů spojených s léčením nepodřadily i náklady na péči o osobu a domácnost poškozeného, tj. náklady nepeněžního charakteru, které byly vynaloženy osobami blízkými (rodiči) osobní péčí o poškozeného, který samostatně není schopen vykonávat ani úkony základní obsluhy.

36. Napadený rozsudek Nejvyššího soudu tak není ústavně konformně odůvodněn a porušuje ústavně garantované právo stěžovatelů na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny.

37. V dalším řízení bude úlohou obecných soudů stanovit odpovídající náhradu nákladů spojených s léčením (náhradu nákladů osobní péče o poškozeného), a to s ohledem na principy vyslovené v tomto nálezu.

V.

Závěr

38. Z výše řečených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl, a za konstatovaného porušení základního práva stěžovatelů na spravedlivý proces, zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2013

č. j. 25 Cdo 3419/2012-111 zrušil [§ 82 odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

39. O ústavní stížnosti bylo rozhodnuto bez nařízení jednání, neboť Ústavní soud dospěl k závěru, že by od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 24. srpna 2015

Ludvík David
předseda senátu